

Arxiu
Papi

S a b a d e l l

informe de la immigració

2 0 0 6

Lliga dels Drets dels Pobles i Fòrum IDEA (UAB)

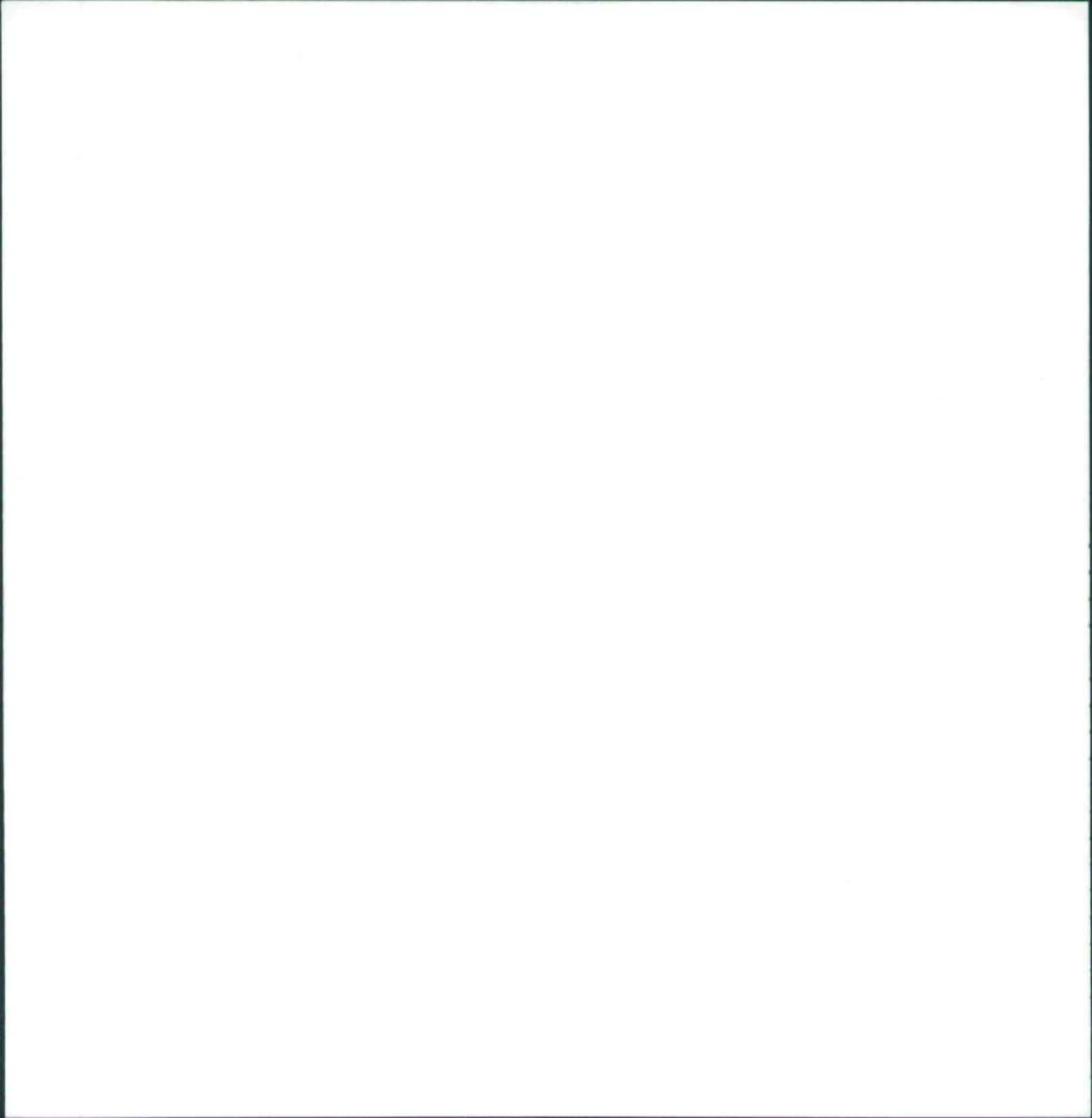

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES

investigació i desenvolupament
en l'educació d'adults

Sabadell, febrer 2006

Sabadell: informe de la immigració 2006

Diagnosi participativa de la immigració a Sabadell

Lliga dels drets dels Pobles i Fòrum IDEA (UAB)

Equip de recerca

Direcció: Margarida Massot

Investigadores: Marta Ferrer, Carme Ferrer, Gemma Parera i Sílvia Puente

Suport logístic: Xavier Zulet

Col·laboració: Esther Sánchez i Marc Trias

ISBN: 10 84-609-9297-7

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	6
1.1. Visió històrica de la ciutat de Sabadell	6
1.2. Els fluxos migratoris de Sabadell i el creixement de la ciutat	8
1.3. La distribució de la ciutat de Sabadell	12
2. MARC TEÒRIC	14
2.1. Marc conceptual	14
2.2. Legislació d'estrangeria	18
2.2.1. Introducció	18
2.2.2. La Llei d'Estrangeria	21
2.2.3. El procés de normalització laboral	22
2.2.4. El procés de regularització ordinària	26
2.2.5. Conclusions	30
2.3. Les polítiques d'integració	31
2.3.1. Polítiques migratòries als països de la OCDE	31
2.3.2. El concepte d'integració	32
2.3.3. Polítiques d'integració a Europa	34
2.3.4. El paper de la Unió Europea en matèria d'integració de la població immigrant	35
2.3.5. Polítiques d'integració a Espanya	36
2.3.6. Polítiques d'integració a Catalunya	37
2.3.7. Polítiques d'integració a Sabadell	39
3. MARC METODOLÒGIC	41
3.1. Objectius	41
3.2. perspectiva metodològica	42
3.3. Tècniques i instruments	43
3.3.1. Els grups de discussió	44
3.3.2. Les entrevistes	45
3.3.3. Les fitxes a entitats i serveis públics	45
3.3.4. La Comissió de Seguiment	46

4. DESCRIPCIÓ, ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DE LES DADES	52
Bloc-1/ La població estrangera a Sabadell.....	53
1.1. Volum de la població estrangera	53
1.2. Evolució de la població estrangera	54
1.3. Origen de la població estrangera	56
1.4. Composició per sexes de la població estrangera	58
1.5. Composició per edat de la població estrangera	60
 Bloc-2/ Distribució de la població estrangera al territori i habitatge	63
2.1. La presència de població estrangera als diferents sectors de la ciutat	63
2.2. La distribució de la població estrangera a cada sector per nacionalitats.....	66
2.3. La distribució de la població estrangera per nacionalitats als diferents sectors	67
2.4. L'accés de la població estrangera a l'habitatge protegit	78
2.5. Accés a l'habitatge	88
2.6. Condicions de l'habitatge	91
2.7. Convivència i habitatge	93
2.8. Propostes fetes pels agents socials de cara a la millora de l'accés a l'habitatge	95
2.9. Síntesi valorativa	95
 Bloc-3/ Treball	99
3.1. La contractació de la població estrangera	100
3.1.1. Contractació temporal i indefinida.....	100
3.1.2. Distribució de la població estrangera i amb nacionalitat espanyola per sectors ocupacionals.....	102
3.1.3. Nivell de formació de la població contractada.....	104
3.2. La població estrangera atesa al servei municipal d'ocupació vapor Llonch.....	106
3.3. Autoocupació de la població estrangera.....	111
3.3.1. Distribució al territori de les activitats econòmiques regentades per població estrangera	111
3.4. La centralitat del treball	124
3.5. L'economia submergida	125
3.6. Dificultats per trobar feina.....	127
3.7. Vies de contractació de la població immigrant	130

3.8. Discriminacions en les condicions laborals.....	133
3.9. Sectors ocupacionals on treballa la població immigrant.....	136
3.10. Formació dels i les treballadores immigrants i adequació al treball realitzat	138
3.11. Influència dels hàbits culturals sobre el lloc de treball	142
3.12. Accés als recursos oferts pel Vapor Llonch.....	143
3.13. Autoocupació i comerç.....	144
3.14. Propostes fetes pels agents socials per millorar la inserció laboral de la població immigrant.....	145
3.15. Síntesi valorativa	146
 Bloc-4/ Salut i atenció sociosanitària	152
4.1. Accés de la població immigrant a l'atenció sanitària.....	152
4.2. Diferències a nivell de patologia de la població estrangera.....	156
4.3. Freqüència d'ús dels serveis sanitaris	158
4.4. Atenció social a les dones immigrants	159
4.4.1. El perfil de les dones estrangeres ateses al Centre d'Atenció a la Dona	159
4.5. Accés a l'atenció sanitària	170
4.6. Serveis sanitaris més demandats per la població immigrant.....	172
4.7. Patologies de la població immigrant.....	173
4.8. Freqüència d'ús dels serveis sanitaris	175
4.9. Dificultats detectades en l'atenció sanitària de la població immigrant.....	177
4.10. Dificultats detectades en l'atenció social de les dones immigrants.....	179
4.11. Propostes fetes pels agents socials per millorar l'atenció sanitària de la població immigrant.....	180
4.12. Síntesi valorativa	183
 Bloc-5/ Educació i recursos educatius	186
5.1. Nivells d'instrucció de la població adulta	187
5.2. Nivells de matriculació de la població infantil.....	190
5.3. Accés de la població immigrant a la formació	204
5.4. Nivell de formació dels i les alumnes immigrants i de les seves famílies.....	205
5.5. Coneixement de l'idioma i comunicació.....	206
5.6. Eines per atendre la població immigrant en l'àmbit educatiu.....	208
5.7. Relació de les famílies immigrants amb l'escola	211

5.8. Conflictes i prejudicis.....	213
5.9. Convivència al centre educatiu	214
5.10. Absentisme i abandonament escolar.....	216
5.11. Homologacions i titulacions	218
5.12. Reptes i propostes realitzades pels agents socials	219
5.13. Síntesi valorativa	221
 Bloc-6/ La convivència als barris.....	 225
6.1. Integració i convivència intercultural; la interrelació entre les persones immigrants i autòctones.....	225
6.2. Situacions de discriminació i racisme	229
6.3. Relacions entre les pròpies persones immigrants i xarxa social.....	231
6.4. Propostes fetes pels agents socials per afavorir la convivència	233
6.5. Síntesi valorativa.....	239
 5. ELS SERVEIS I ENTITATS A LA CIUTAT	 241
5.1. Entitats	243
5.2. Serveis públics	247
5.3. Associacions d'immigrants	255
 6. CONCLUSIONS I PROPOSTES	 262
6.1. 50 punts claus per conèixer la immigració a Sabadell	262
6.2. 50 propostes	271
6.3. Propostes de línies de continuïtat	279
 7. BIBLIOGRAFIA	 280
 8. ANNEX	 282

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Visió històrica de la ciutat de Sabadell

La ciutat de Sabadell és, juntament amb Terrassa, la capital de la comarca del Vallès Occidental. El municipi representa poc més d'un sis per cent del territori d'aquesta comarca, amb una superfície de 36.5 km². La població de la ciutat és de **200.723** habitants i la densitat és de **5102 hab./km²** l'any 2005. Situada a 190 metres d'altitud, i a 20.6 km de la ciutat de Barcelona, Sabadell s'aixeca darrera la serralada del Litoral, sobre la fossa tectònica del Vallès. El riu Ripoll voreja de nord a sud l'est de la ciutat, fins a desembocar al riu Besòs.

El desenvolupament de la ciutat de Sabadell va iniciar-se al segle XII en un moment històric que facilitava la concentració de la població en l'antic nucli d'Arraona. Comptava amb extensions suficients pel conreu que possibilitaven una agricultura intensiva i el desenvolupament de tasques manufactureres, aprofitant la força del riu Ripoll. Aquest va ser el primer pas perquè es desenvolupés amb major facilitat l'activitat agrícola i més tard la indústria tèxtil i la indústria paperera. Aviat, Sabadell va esdevenir un nucli important, afavorit per la xarxa de camins que la travessava i que afavoria el trànsit constant de població i mercaderies.

A partir del segle XIV, la ciutat de Sabadell va anar perdent l'exclusiu caràcter agrícola i comercial inicial, i va anar especialitzant-se, cada vegada més, en la **nova manufactura tèxtil**, representada en aquells moments pel molins drapers, situats encara avui als marges del riu Ripoll. Va ser a mitjans del segle XVI quan la indústria tèxtil va assolir la sobirania econòmica de la vila. Amb la progressiva introducció dels models de producció capitalista i de l'energia de vapor a partir del 1830, els petits nuclis manufacturers esdevingueren fàbriques. Aquest procés seria l'element dinamitzador de la ciutat en aquella època.

A inicis del segle XX Sabadell es trobava entre les cinc ciutats catalanes amb major volum de població, amb uns 23.000 habitants. El fort ritme de creixement va portar a duplicar la població durant el primer decenni del segle, de manera que va passar a esdevenir la segona ciutat més habitada de Catalunya.

Durant la postguerra i fins al 1975, es va començar a diversificar l'economia. Mentre que la indústria tèxtil començava a tenir greus problemes per la manca de matèries primeres i les dificultats del manteniment de la maquinària obsoleta, es va iniciar el creixement de la indústria metal·lúrgica i mecànica. Sobretot durant la dècada dels cinquanta i dels seixanta, aquesta **diversificació i expansió econòmica** va esdevenir la **base d'una forta immigració**. La manca de control urbanístic de l'administració del moment facilitava l'especulació, alhora que provocava un creixement desordenat i una pèrdua d'identitat. Malgrat tot, aquests anys van suposar l'inici d'una gran transformació per a la ciutat. En aquesta línia, l'any 1991, el nombre de persones que treballaven al sector terciari superava el dels sectors primari, la indústria i la construcció; la indústria metal·lúrgica lleugera i la de components elèctrics assolien un pes important en l'ocupació; i en el sector serveis, els sectors que més ocupació generaren van ser el comerç i les institucions financeres, seguits dels nous serveis a les empreses.

L'aparició dels ajuntaments democràtics va propiciar l'aparició de mesures d'ordenació urbanística. Aquest fet, juntament amb l'estabilització de la població i la profunda transformació de l'activitat econòmica, va permetre l'aprofundiment dels espais urbans encara no construïts i dels que ocupaven antigues indústries. D'aquesta manera es dotava a la ciutat de nous espais lliures i equipaments públics que milloraven la qualitat urbanística de la mateixa.

El trasllat de la indústria cap als polígons de les rodalies ha facilitat la **terciarització de la ciutat central**. Aquest fet es tradueix en la revalorització del centre històric com a espai relacional on es combinen residència, comerç, serveis i cultura; igualment ha suposat un seguit d'operacions urbanístiques com el nou Eix Macià, el Parc de Catalunya i l'ordenació del Parc Taulí, entre

altres. A més, en l'esfera d'influència de Sabadell, el Vallès Occidental, han aparegut la Universitat Autònoma de Barcelona, el Parc Tecnològic, el Centre de Tecnologia Aplicada i el Laboratori General d'Assaig i Investigació.

1.2. Els fluxos migratoris de Sabadell i el creixement de la ciutat

Tal i com hem destacat, la **industrialització** va ser un **factor d'atracció de mà d'obra** i, per tant, de creixement de la ciutat. Aquest fenomen va començar amb l'arrencada industrial, a partir del **segon terç del segle XIX**, i va aconseguir transformar la vila en una ciutat que l'any 1900 rondava els 23.000 habitants, el 1950 els 60.000 i l'any 1980 els 190.000. No cal dir que aquest creixement demogràfic té una forta relació amb els fluxos migratoris de persones que varen arribar a la ciutat de forma progressiva i cada cop d'orígens més diversos.

Les **migracions** de la major part del **segle XX** eren **interiors**, inicialment de població provinent de pobles de la **mateixa comarca** o de **comarques properes**, en un procés d'urbanització de població rural paral·lel al que succeïa en altres ciutats catalanes. Progressivament, però, s'hi va anar sumant població procedent de l'Aragó i el País Valencià i en menor grau de Múrcia. Així, el 1925 la població nascuda fora de Catalunya ja representava el 16% (Deu, 1990). No va ser fins el 1950 quan van guanyar presència els contingents de Múrcia i Andalusia. Els anys amb **més pressió immigratòria** van ser **entre 1960 i 1975**. El balanç d'aquestes migracions es fa evident si tenim en compte que l'any 1981, el 52% dels sabadellencs i sabadellenques no havien nascut a la ciutat, és a dir, amb una població de 186.123 habitants, 97.556 havien nascut en altres poblacions.

Les migracions que rebia Sabadell en el passat tenien com a objectiu la societat industrial. Els i les immigrants partien generalment d'una societat agrària preindustrial, caracteritzada per la família tradicional i les dures jornades de treball, amb els riscos de males collites, caiguda dels

preus agrícoles, etc. Aquestes persones identificaven la ciutat amb un espai on podien trobar noves oportunitats, on es convertien en classe obrera amb un horari preestablert i un setmanal assegurat, i on l'esperança de millorar les seves condicions de vida es podia fer realitat.

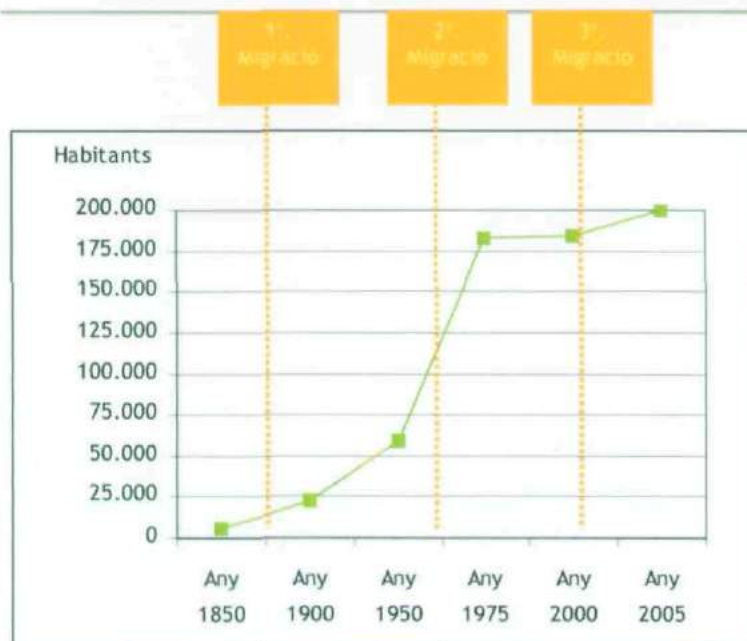
La situació ara ha canviat. Les migracions que rep actualment Sabadell, les de finals del segle XX i les del recentment estrenat segle XXI, ja no tenen com a objectiu prioritari la societat industrial, sinó en el context de la **societat de la informació**, en que la ciutat també està immersa. Els i les immigrants que rebem actualment provenen majoritàriament de països en vies de desenvolupament econòmic, i busquen també noves oportunitats per millorar les seves condicions de vida als països més industrialitzats, del qual es té una imatge probablement idealitzada.

Així doncs, cal ser conscients que sovint apliquem l'etiqueta d'**immigrant** a persones amb **procedències i motivacions molt diferents** i que el significat d'aquesta paraula ha variat pels sabadellencs i sabadellenques amb el pas del temps. Si abans les persones immigrants eren homes i dones andalusos, murcians, extremenys... ara, generalment es tracta de persones equatorianes, marroquines, bolivianes, romaneses....

Tots som immigrants: breu resum de l'evolució de la població de Sabadell

Any	Habitants	Migracions
1850	5.833	Primera migració interior provinent de la Catalunya central i pirinenca. ▪ en 10 anys la població es triplica
1860	14.240	
1900	23.375	
1920	37.529	
1936	50.037	
1950	60.000	Segona migració provinent fonamentalment d'Andalusia, Múrcia, Aragó... anys 50 i 60 ▪ en 25 anys la població es triplica
1960-61	105.152 superar els 100.000 fita històrica	
1962	112.416	
1964	128.412	
1966	140.601	
1968-67	150.298 fita htca.	
1975	182.926	
1980	190.183	
1990	192.142	
2000	184.542	Tercera migració provinent de països subdesenvolupats: any 2001: ▪ en 4 anys la població creix de manera exponencial
2005	200.000 fita històrica	

Fonts: Elaboració pròpia a partir de Medina, i Ache, en Diari Sabadell (8-10-2005) i El Periódico (8-10-2005) i Domínguez i Massot, en Revista Arraona N.28, pàg. 74.

La migració dels països no comuntaris és la **3ª onada** migratoria que rep Sabadell

Gràfica 1. Evolució de la Població de Sabadell 1850-2005

Fonts: Elaboració pròpia a partir de Medina, i Ache, en Diari Sabadell (8-10-2005) i El Periódico (8-10-2005) i Domínguez i Massot, en Revista Arraona N.28, pàg. 74.

1.3. La distribució de la ciutat de Sabadell

La ciutat de Sabadell actualment es troba dividida geogràficament i administrativament en **set districtes**, que a la vegada, es distribueixen en **19 sectors**. A cada un dels sectors, hi trobem els diferents barris.

Per tal de fer l'anàlisi quantitativa, el present estudi ha pres com a unitat mínima el sector, ja que és el nivell més baix d'informació que es disposa des del Padró Municipal, una de les principals fonts emprades.

Així doncs, aquesta és la distribució de la ciutat de Sabadell:

DISTRICTE 1:

CENTRE: Centre, Cobertera (Covadonga), Hostafrancs

SANT OLEGUER: (Avinguda-Eixampla, Laietana (Covadonga), Nostra Llar, Sol i Padrís.

DISTRICTE 2:

LA CREU ALTA: La Creu Alta

CAN PUIGGENER: Can Puiggener

TOGORES

DISTRICTE 3:

CA n'ORÍAC: Ca n'Oriac, Torreguitart, Torrent del Capellà

NORD: Can Deu, La Roureda, Plana del Pintor, Sant Julià

SANT JULIÀ

DISTRICTE 4:

LA CONCÒRDIA: Can Borgonyó, La Concòrdia.

CAN RULL: Can Rull, Cifuentes, Via Alexandra

BERARD: Castellarnau

DISTRICTE 5:

GRÀCIA: Gràcia

CAN FEU: Can Feu, Els Merinals, Serra d'en Camaró

OEST

DISTRICTE 6:

LA CREU DE BARBERÀ: la Creu de Barberà, Les Termes

SUD: Campoamor, Espronceda

SANT PAU

DISTRICTE 7:

LA SERRA: El Poblenou, Raval de l'Amàlia, Torre-romeu

EST

2. MARC TEÒRIC

2.1. Marc conceptual

Abans d'iniciar la diagnosi de la situació de la immigració a la ciutat de Sabadell, cal definir a qui ens referim quan parlem de persones immigrants i distingir-ho del concepte d'estrangeria i de persones estrangeres. L'immigrant és la persona que ha marxat del país on ha nascut per residir temporal o permanentment en un país diferent al d'origen. La persona estrangera és aquella que no té la nacionalitat del país on resideix, en el nostre cas, la nacionalitat espanyola. Per tant, ambdós conceptes tenen connotacions diferents: una persona immigrant pot haver adquirit la nacionalitat espanyola i, per tant, no ser estrangera. I una persona estrangera, filla d'immigrants, pot haver nascut a Espanya i no haver adoptat la nacionalitat espanyola i, per tant, ser estrangera però no immigrant.

En contraposició al concepte d'immigrant utilitzem amb freqüència el concepte **autòcton**. Podríem haver optat pel concepte de persones amb nacionalitat espanyola, però amb el concepte autòcton pretenem englobar únicament les persones amb nacionalitat espanyola nascudes a l'Estat Espanyol. Per tant, es tracta de les persones que compleixen ambdues condicions, quedant fora la població immigrant procedent d'altres països que hagi pogut obtenir la nacionalitat espanyola i quedant incloses en la definició les persones immigrants procedents d'altres indrets de l'Estat. La raó és que ens interessa captar el fenomen de la immigració procedent d'altres països, entesa com a persones que han marxat del seu país per residir temporal o definitivament en un altre, independentment de que disposin o no de la nacionalitat espanyola. Considerem que la categoria social d'immigrant és més rellevant que la categoria

jurídica d'estranger, tot i que en certs moments de l'estudi haurem de referir-nos a les persones estrangeres, en comptes de a les persones immigrants.¹

Quan es parla d'immigració un concepte que apareix repetidament és el d'**integració**. Aquest és un concepte que, degut a la seva importància, analitzarem amb detall en l'apartat sobre les polítiques d'integració. Donada la controvèrsia existent en la seva definició, partim d'una conceptualització àmplia sobre la base de la igualtat de drets formals i efectius i de la reciprocitat social i cultural (Pajares, 2005).

Un concepte contraposat al d'integració és el d'**exclusió**, el qual sovint acompanya la situació de les persones immigrants. No obstant, cal tenir en compte que la condició d'immigrant no és sinònima a exclusió i marginalitat. L'exclusió fa referència al procés social pel qual una persona o un grup no es desenvolupa de forma integrada dins una determinada societat, degut principalment a mecanismes de discriminació. Algunes de les manifestacions de l'exclusió són la falta de participació política, econòmica, social i cultural.

Un dels apartats que estructuren l'estudi fa referència a la **convivència** entre la població autòctona i la població immigrant, i entre la pròpia població immigrant. Aquest concepte té una connotació positiva, ja que mentre que la **coexistència** assenyala una simple coincidència en el temps, la convivència suposa interacció i, en particular, una relació harmoniosa. Per tant, la convivència requereix aprenentatge, normes comunes i formes de regulació del conflicte. La convivència no significa absència de conflicte, sinó regulació o resolució pacífica dels conflictes. De fet, la convivència és un dels elements claus per poder parlar d'integració (Malgesini, Gimenez, 2000).

¹ En tant que l'objectiu de l'estudi és fer una diagnosi de la situació de la immigració a la ciutat de Sabadell, utilitzem preferentment el concepte d'immigrant. No obstant, quan la informació ha estat obtinguda a partir de dades estadístiques parlem de població estrangera i població amb nacionalitat espanyola, ja que és el tipus de classificació que utilitzen les fonts a les que hem recorregut per obtenir les dades.

La falta de convivència i d'integració en un sentit extrem es manifesta en situacions de segregació i en la formació de guetos. La **segregació** es concep com una forma de discriminació. Suposa un allunyament o separació física i social d'un grup respecte al conjunt de la societat. Generalment la segregació es manifesta en l'àmbit residencial, tot i que també es pot produir en els camps socials de l'educació, la sanitat, la participació i el lleure.

Els **guetos** són espais pobres, marginals i ètnicament diferenciats. En el concepte de gueto conflueixen una dimensió ètnica i socioeconòmica. Una concentració d'immigrants -el gueto no ha de ser forçosament monoètnic- en un determinat espai només constitueix un gueto quan es produeix també una marginació social, econòmica i cultural (Malgesini, Gimenez, 2000).

Al voltant de la immigració apareixen sovint **estereotips**, **prejudicis** i **discriminacions**. Cal distingir que mentre els estereotips pertanyen a l'àmbit cognitiu i els prejudicis a l'actitudinal, les discriminacions es situen en l'àmbit de les conductes. Un prejudici seria una actitud discriminatòria, mentre que la discriminació en sí es situa en l'àmbit de la *praxis*.

Per tant, hi ha una relació cronològica entre els tres conceptes. Es passa de la imatge estereotipada (àmbit cognitiu) al judici previ (àmbit actitudinal) i a la pràctica discriminatòria (àmbit de les conductes). En primer lloc, actua l'**estereotip**. Aquest és una creença simple i exagerada, més falsa que veritable, sobre els costums, atributs o característiques d'un determinat grup, adquirida de forma indirecta, en comptes de mitjançant l'observació i l'experiència directa, i resistent al canvi. L'estereotip negatiu està format per una sèrie d'estigmes (atributs socials negatius) que desacrediten l'individu que pertany a un determinat grup.

L'estereotip és un pas previ al **prejudici**, ja que el prejudici consisteix en un judici o valoració negativa sobre un determinat grup basat no en el coneixement de la seva conducta real, sinó en imatges estereotipades. Per tant, l'estereotip precedeix i fonamenta el prejudici, el qual pretén justificar la conducta discriminatòria.

La **discriminació** fa referència al tracte diferent i desigual envers un grup de persones, - classificat en funció de categories com el sexe, l'edat, la classe social o la procedència -, respecte el conjunt de la població. Aquest tracte diferencial pot ser tant positiu com negatiu, de manera que es pot parlar tant de discriminació positiva com negativa. La discriminació positiva també s'anomena **acció afirmativa** i està dirigida a corregir els efectes negatius que el tracte diferencial ha tingut envers determinats grups.

En el terreny de la discriminació, entesa en el seu sentit negatiu, és molt freqüent la discriminació basada en la diferenciació racial, ètnica i cultural i socioeconòmic. Si bé, abans es parlava de discriminació racial, ara es parla sobretot de discriminació ètnica o etnocultural. De fet, les variables que fan referència a l'aspecte físic - utilitzar el concepte raça seria erroni - i les que fan referència als aspectes etnoculturals estan fortament relacionades, perquè sovint són els trets físics, junt amb la pertinença a una minoria etnocultural i la procedència nacional, el que es troba a la base de l'accés diferencial al mercat de treball, al mercat de l'habitatge o al sistema educatiu (Malgesini, Gimenez, 2000).

La discriminació es pot produir tant en el terreny dels drets - discriminació *de iure* -com en el terreny social de l'aplicació d'aquests drets- discriminació *de facto*-. De la mateixa manera, les pràctiques discriminatòries es poden donar en l'àmbit de la legislació o de les polítiques públiques o en el pla de les relacions socials i de la conducta individual. Durant l'estudi es posaran de relleu les pràctiques discriminatòries existents en els dos àmbits.

Altres conceptes relacionats amb el de discriminació són els de **racisme** i **xenofòbia**. L'estereotip i el prejudici també es troben a la base del racisme i la xenofòbia. Per una banda, el **racisme** és el sentiment de superioritat i el rebuig envers persones d'ètnia, cultura o color de pell i trets facials diferents, que es manifesta tant en l'àmbit cognitiu com en el conductual. Per tant, el racisme pot funcionar com a ideologia, com a ideologia legitimadora d'una pràctica i com a pràctica discriminatòria amb el suport o no d'una ideologia. D'altra banda, la **xenofòbia**

fa referència al temor o l'odi envers altres persones o grups percebuts com a estrangers. Per tant, la característica d'haver nascut a l'estranger és la que esdevé la base de la discriminació. Amb tot, no convé oblidar que algunes de les característiques abans esmentades: procedència, ètnia, etc., no serien tan rellevants i no s'associessin a factors d'estatus socioeconòmic. Perquè no és el mateix un immigrant pobre que un estranger ric.

2.2. Legislació d'estrangeria

2.2.1. Introducció

Les persones estrangeres que resideixen a Espanya són molt diverses i no totes estan subjectes a una legislació específica. De fet, dintre el col·lectiu d'estrangers podríem distingir entre els aquells que són “visibles” i els “invisibles”. Aquests últims són totes les persones amb nacionalitat d'algun país de la Unió Europea. Es consideren “invisibles”, perquè tenen una equiparació de drets amb les persones de nacionalitat espanyola i, per tant, no estan situats ni en una situació d'inferioritat social ni jurídica, degut a que es beneficien del règim de lliure circulació de persones i treballadors/res aplicable als ciutadans/es de la Unió Europea. En canvi, la resta de persones estrangeres que porten el qualificatiu d'immigrants són les que estan legalment afectades per la legislació d'estrangeria, de manera que pateixen una inferioritat jurídica i també social. Dins aquest grup hi ha les persones que tenen un permís de residència, o de residència i treball, i les persones anomenades “sense papers”, és a dir, aquelles que no tenen autorització de residència ni de treball.

Així, es troba en situació irregular la persona estrangera que resideix a Espanya sense cap autorització d'estada o residència vigent². Trobar-se irregularment en territori espanyol suposa

² En ocasions utilitzem el qualificatiu de “sense papers” per referir-nos a aquest grup, amb la finalitat de facilitar la lectura.

una infracció greu, que pot ser sancionada amb una multa o bé, amb l'expulsió del territori espanyol. En el darrer Reglament d'Estrangeria hi ha una falta de concreció dels criteris que determinen l'opció entre multa i expulsió quan aquesta és possible (Roig, 2004).

Per tant, no disposar d'un permís de residència i treball estableix una **fractura en les condicions de vida** entre les persones immigrants anomenades "*sense papers*" i la resta de la societat. De fet, una dada a tenir en compte que és que un 65% de les persones immigrants que recorren a Càritas Sabadell³ no disposen de permís de residència, el que evidencia que aquest col·lectiu es troba en una situació de major vulnerabilitat. No obstant, gran part de la resta de persones immigrants també pateix o ha patit en algun moment del procés migratori condicions de vida problemàtiques, sense oblidar que disposar d'un permís temporal també genera inseguretat i un possible retorn, moltes vegades, a una situació d'il·legalitat.

Les persones estrangeres irregulars tenen **dret a l'empadronament**, el que dóna dret a obtenir la **targeta sanitària**, a l'accés als **serveis socials bàsics** i a l'**escolarització obligatòria** dels seus fills i filles. No obstant, no disposar d'una situació d'estança regular implica veure denegats altres drets com són el **dret a viure en família** -el reagrupament familiar-, i **drets polítics** de reunió, associació, manifestació, sindicació i vaga, i el **dret al treball** -disposar d'un contracte de treball i accedir a les prestacions de la Seguretat Social-. De fet, la irregularitat es pot considerar el primer **factor d'exclusió social** que pateixen les persones immigrants. D'altra banda, sortir de la situació d'il·legalitat no implica assolir la totalitat de drets de ciutadania, ja que les persones immigrants amb residència legal no tenen **dret a vot**. En aquest sentit, des de l'SCAI⁴ es destaca la importància del dret a votar i ser votat i la significació en termes

³ Entitat sense ànim de lucre promoguda per l'Església catòlica, dedicada a l'ajuda, a l'acompanyament i a l'atenció a les persones més desfavorides i en condicions socials i materials precàries (veure capítol 5).

⁴ Servei Ciutadà d'Acollida a l'Immigrant (SCAI), entitat cívica que ofereix diàriament atenció oberta i gratuïta a la població immigrant (veure capítol 5).

d'integració social plena que això representa per a la persona immigrant. Actualment per arribar a la situació d'equiparació de drets és necessari adquirir la nacionalitat espanyola.

Hi ha diverses vies per accedir a la **nacionalitat espanyola**. Les persones que provenen de països amb els que hi ha conveni amb Espanya poden tramitar la nacionalitat al cap de dos anys de viure legalment al país (la majoria de països sud-americans, on es pot, a més, mantenir una doble nacionalitat). Per a la resta de països cal acreditar un mínim de deu anys de residència legal a Espanya i renunciar a la nacionalitat del país d'origen.

Existeixen algunes excepcions en l'obtenció de la nacionalitat. Les persones estrangeres que es casen amb un espanyol o espanyola poden accedir-hi al cap d'un any. També els menors estrangers, que han nascut o resideixen a Espanya, poden sol·licitar-la al cap d'un any. Les persones asilades, exiliades i refugiades poden demanar-la al cap de cinc anys. Finalment, hi ha l'excepció de Guatemala, l'únic país en que no s'exigeix cap temps mínim de residència.

Per tant, obtenir la nacionalitat no és fàcil, ja que requereix en la majoria dels casos deu anys de residència legal continuada i renunciar a la nacionalitat d'origen.

2.2.2. La Llei d'Estrangeria

La primera Llei d'Estrangeria a Espanya es va promulgar l'any 1985, **Llei Orgànica 7/1985**, de drets i llibertats dels estrangers a Espanya. L'objectiu era donar resposta a les demandes europees, -el mateix any s'aprovava l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea-, més que al volum de fluxos migratoris del país, degut a que el baix nombre de persones estrangeres residents a Espanya en aquell moment no feia necessària la seva regulació. Fins l'any 2000 es va mantenir la mateixa llei, però des d'aleshores s'han produït continus canvis en el marc legal en relació als drets i deures dels estrangers, el que evidencia una manca de posició clara de com regular els fluxos migratoris, i té conseqüències en termes d'incertesa, indefensió i irregularitat en les pròpies persones immigrants.

L'any 2000 es va aprovar la **Llei Orgànica 4/2000**, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. No obstant va ser ràpidament reformada quan el Partit Popular va obtenir la majoria absoluta a les eleccions del març del 2000. Es va aprovar la **Llei Orgànica 8/2000**, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000. Aquesta llei va retallar considerablement els drets de les persones estrangeres i va endurir les mesures de control i d'expulsió.

El reglament d'aplicació d'aquesta llei, aprovat el 20 de juliol del 2001, vulnerava el principi de jerarquia normativa ja que contradeia la llei, el que va generar esmenes d'inconstitucionalitat davant del Tribunal Suprem. Per donar cobertura al Reglament, el Partit Popular va modificar la llei en comptes del reglament i va aprovar la **Llei Orgànica 14/2003**, de 20 de novembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000.

L'últim canvi en matèria legal d'estrangeria ha estat l'aprovació per part de l'actual govern del **Reglament de la Llei Orgànica 4/2000** sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, que va entrar en vigor el 7 de febrer del 2005. El context del nou Reglament

era l'existència d'una **gran bossa d'immigració irregular** amb escasses possibilitats d'accedir a la regularització.

El nou text reglamentari partia de la voluntat d'obrir un ampli procés de regularització per tal de donar una solució a les persones estrangeres que es trobaven en situació irregular a Espanya - el que evidència un fracàs de les vies ordinàries de canalitzar els fluxos migratoris- i intentar evitar l'acumulació de noves bosses d'irregularitat. Es manté l'opció d'entrada regular que s'amplia a la via general (l'oferta laboral nominativa, condicionada a l'examen de la situació nacional d'ocupació: catàleg de llocs de treball de difícil cobertura) davant del sistema de contingent, que s'havia consolidat des de l'any 2000 com a única via d'entrada regular.

2.2.3. El procés de normalització laboral

Sota el nom de normalització laboral es va obrir un **procés de regularització extraordinària** del 7 de febrer al 7 de maig del 2005. L'objectiu era garantir el màxim de regularitzacions amb l'únic límit d'evitar una entrada massiva de persones estrangeres irregulars per aprofitar-se de la possibilitat d'accés a la regularitat, l'anomenat "*efecte crida*".

Aquesta amplitud del procés va ser qüestionada per part de col·lectius d'immigrants "*sense papers*" i d'entitats socials que es van mobilitzar en resposta a un procés de regularització que consideraven insuficient degut als **requisits** que exigia. El primer consistia a **figurar empadronat en un municipi espanyol** al menys des del 8 d'agost del 2004. El problema que es va esgrimir davant d'aquest requisit és que moltes persones immigrants no s'havien empadronat o s'havien esborrat per temor a l'accés policial als arxius municipals d'empadronament com a mesura de control de la immigració il·legal, permès a partir de la reforma de la regulació del Padró

Municipal a partir de la llei 14/2003. L'Associació Africana de Sabadell⁵ confirma aquest temor a l'empadronament per part de persones immigrants de la ciutat, les quals no han pogut accedir al procés de regularització perquè els faltava aquest requisit. Des de l'SCAI també es destaca el fet que moltes persones que portaven més de sis mesos a l'Estat no estaven empadronades i no van poder acollir-se al procés.

Arran de les mobilitzacions de col·lectius i persones immigrants en contra del nou Reglament, el govern va decidir flexibilitzar en certa mesura el requisit de l'empadronament, de manera que presentant documents oficials que justifiquessin l'estança al país abans del 8 d'agost del 2004 es podia accedir a l'empadronament retroactiu. No obstant, noves crítiques es van alçar davant els criteris que s'exigien per obtenir aquest tipus d'empadronament. De fet, les proves per obtenir el padró per omissió eren clarament insuficients com mostra el fet que més de la meitat d'empadronaments retroactius realitzats a Sabadell hagin estat amb documents que queden fora dels reconeguts per obtenir-lo: 325 certificats d'empadronament per omissió es van fer amb un altre tipus de documentació diferent a la preceptiva i 214 amb la documentació preceptiva.

Un altre requisit exigit pel procés de normalització laboral era presentar un **certificat d'antecedents penals** en vigor del país d'origen, traduït al castellà mitjançant traductors reconeguts judicialment. Es tracta d'un document que complicava el procés, en funció del país d'origen de l'immigrant (països que no tenen consolat o ambaixada a Espanya; països que es neguen a lliurar un extracte de registre d'antecedents penals en absència de la persona; caducitat del document per lentitud burocràtica; impossibilitat de demanar-lo al no tenir passaport). Tenint en compte aquestes dificultats, les denegacions a la sol·licitud degudes a aquests motius són actualment objecte de revisió.

⁵ Associació d'immigrants més antiga de la ciutat, dirigida fonamentalment al col·lectiu subsaharià (veure capítol 5).

Un altre dels problemes de la regularització és el seu caràcter eminentment laboral, deixant en mans de l'empresariat la possibilitat de regularitzar les persones immigrants. Un dels requisits fonamentals per acollir-se al procés era disposar d'un **contracte de treball** de com a mínim sis mesos en el règim general -que podien ser discontinus dins d'un període de 12 mesos en el sectors de l'hosteleria i la construcció i si eren a temps parcial la durada s'havia d'allargar de manera proporcional a la reducció de la jornada- i de com a mínim tres mesos en el règim agrari.

Diferents agents socials de Sabadell, sindicats i SCAI, han constatat que molts **empresaris/es** de la ciutat **no han fet ús de la possibilitat que oferia la llei per regularitzar** els seus treballadors/res immigrants. De fet, tota aquella part de l'economia que es vol mantenir en la il·legalitat, ja sigui pel caràcter clandestí de l'activitat o per la possibilitat d'explotació laboral que ofereix el caràcter irregular del treball, ha quedat fora del procés normalitzador. Això demostra les debilitats del procés en l'objectiu de fer emergir l'economia submergida i d'evitar les relacions laborals irregulars. És l'accés a la residència regular el que pot ser una forma efectiva d'aconseguir que les persones estrangeres escapin de la irregularitat laboral.

Per tal de controlar les ofertes laborals falses, és a dir, que no finalitzen el contracte que ha servit per a la regularització, s'estableix que l'autorització de residència i treball només esdevé definitiva si es procedeix a l'alta de la persona estrangera en el sistema de Seguretat Social. D'aquesta manera es dona una estabilitat més llarga als permisos derivats de la regularització, tot i que no s'evita la possibilitat d'una cotització sense que es doni una autèntica relació laboral -cas en el qual la persona immigrant segueix treballant en l'economia submergida-. Aquest fet ha estat constatat a Sabadell per representants sindicals i de Càritas. Bàsicament afecta a homes que s'han acollit al procés de regularització amb una oferta de treball domèstic falsa, que els permet accedir al permís de treball, però limitat al sector del servei domèstic. Aquestes persones ara no troben feina o la troben en condicions molt precàries en l'economia submergida. Si més no, les pròpies persones immigrants valoren com a positiu l'oportunitat de

regularitzar la seva situació, encara que requereixi passar per un període d'atur o d'inestabilitat laboral que a la vegada els dificulta cotitzar a la Seguretat Social, condició necessària per renovar l'any següent el permís.

Finalment, cal tenir present que una resposta positiva del procés de normalització laboral implica -si es procedeix a l'alta a la Seguretat Social- obtenir una autorització de residència i de treball d'una durada d'un any. Al cap de l'any es requereix una **renovació** que té com a requisits: acreditar un període d'activitat laboral de com a mínim tres mesos en un any, que l'anterior relació laboral va ser extingida per causa aliena al treballador/a, que s'ha buscat activament feina i que es tingui en el moment de la sol·licitud de la renovació un contracte de treball. Aleshores s'accedeix a una autorització de residència i treball per dos anys més, a la fi de la qual es repeteix el procés. Al cap de cinc anys s'accedeix a un permís de residència permanent.

L'SCAI va fer una tasca d'**assessorament** molt important durant els mesos que va durar aquest procés i al qual es van acollir nombroses persones de Sabadell. Respecte l'impacte entre les persones estrangeres de la ciutat, es valora que un gran nombre han pogut regularitzar la seva situació. No obstant, també un grup important no es va poder acollir al procés i molts altres han rebut denegada la seva sol·licitud, especialment entre aquelles persones que van presentar-la els darrers dies. Les causes de denegacions més destacades han estat: deutes fiscals dels empresaris que han fet la contractació i invalidesa del padró per omissió⁶. Per tal de recórrer la resolució negativa es pot presentar un recurs contenciós administratiu.

Segons l'SCAI i CCOO de Sabadell, per a la majoria de persones que no han pogut regularitzar-se i es troben en situació il·legal -els ha caducat el visat d'entrada de turista o han entrat clandestinament-, hi ha actualment un **buit legal en la possibilitat de regularitzar** la seva

⁶ Tal com s'ha comentat anteriorment la meitat dels padrons per omissió es van donar amb documentació que no formava part de la requerida oficialment.

situació. És a dir, actualment és molt difícil per a les persones immigrants que estan al país en situació il·legal “*obtenir papers*”. Tal com reflectirem a continuació, les possibilitats d’obtenir un permís de residència i treball per la via ordinària són mínimes.

2.2.4. La regularització ordinària

Els mecanismes de regularització ordinària són força **restrictius**, amb l’objectiu de reforçar l’estímul per entrar a Espanya per vies regulars i no de manera irregular. No obstant, aquesta visió és **poc realista**, ja que mentre continuïn els diferencials de condicions de vida entre els països rics i els pobres mentre hi hagi possibilitat de treball irregular, és a dir, mentre l’economia submergida segueixi fent d’“*efecte crida*” difícilment s’aturaran les entrades i estances de persones estrangeres en situació il·legal.

Actualment totes aquelles persones que no s’hagin pogut acollir al procés de normalització laboral tenen les següents possibilitats de regularització:

- **Arrelament laboral.** Es requereixen dos anys de residència no necessàriament irregulars, i haver treballat de forma regular o irregular durant un any sempre que aquesta relació - en cas de treball irregular- hagi estat provada a través d’una resolució judicial o la resolució confirmatòria de l’acta d’infracció de l’inspecció de treball. També es requereix que no es tinguin antecedents penals ni a Espanya ni al país d’origen. La dificultat d’acollir-se a aquesta via, resideix, segons representants sindicals de Sabadell, en la impossibilitat de denunciar a l’empresari, especialment si hi ha una bona relació laboral.
- **Arrelament social.** Es requereixen tres anys de residència, un contracte de treball de com a mínim una durada d’un any i vinculacions familiars (cònjuge, ascendents i descendents en línia directa) o socials (informe favorable de l’Ajuntament de

residència). També es requereix que no es tinguin antecedents penals ni a Espanya ni al país d'origen. En aquest cas la dificultat resideix, segons representants sindicals de Sabadell, en la dificultat de demostrar tres anys de residència continuada.

- **Permisos humanitaris o altres permisos excepcionals.** Hi ha els "*permisos de protecció internacional*" per a les persones estrangeres que veuen denegada la seva sol·licitud d'asil malgrat que no poden ser retornades als seus països d'origen pel perill per a la seva vida o drets. També hi ha els permisos per raons humanitàries per a víctimes de determinats delictes o persones amb malalties que requereixen una atenció sanitària no disponible en el país d'origen, sempre que existeixi un risc greu per a la salut o la vida de l'estranger/a i la malaltia resulti sobrevinguda a l'entrada de la persona estrangera a Espanya, intentant així evitar supòsits de "*turisme sanitari*".
- Retornar al país d'origen i intentar aconseguir un **visat de treball o de residència per la via del contingent** (el govern, en base a la situació nacional d'ocupació, fixa el nombre i les característiques de les ofertes de treball que s'ofereixen a treballadors/res estrangers/res que no es trobin ni resideixin a Espanya) o per la **via general** (oferta nominativa, sotmesa a la situació nacional d'ocupació). Així, una persona estrangera pot accedir a un permís de treball sempre i quan se li faci una oferta laboral -oferta nominativa- i pugui acceptar-la, és a dir que es trobi en situació legal en el moment que se li fa l'oferta -permís d'estada com a turista en vigor o permís d'estudiant o de residència sense treball-. La situació canvia quan la persona es troba en situació d'irregularitat; en aquest estat no és permès presentar cap oferta de treball ni acollir-se al règim general. Existeix un buit legal per a les persones que porten més de tres mesos al país i menys de tres anys; no hi ha gairebé cap possibilitat de regularitzar-se. Segons l'SCAI, és el problema més important que hi ha en l'àmbit de la immigració. L'única possibilitat per a aquestes persones en situació irregular és pactar una oferta laboral

verbalment i tornar al país d'origen, i un cop allà iniciar els tràmits. No obstant, d'aquesta manera no es garanteix que finalment es formalitzi el contracte de treball ni es concedeixi el permís de treball.

- Les pròpies persones immigrants a Sabadell ressalten com a mecanisme per omplir aquest buit legal en la regularització **el matrimoni amb una persona espanyola**. En aquest cas la persona estrangera obté una targeta de residència de règim comunitari, equivalent a la de les persones que provenen de la Unió Europea i que dóna dret a la residència i al treball (però on el treball no esdevé una obligació per tal de renovar el permís com succeeix en els casos de règim general). Aquesta targeta és permanent, però es perd en cas de divorci.

Els **menors irregulars** que compleixen la majoria d'edat poden tramitar la seva regularització per dues vies. La primera mitjançant el procés per arrelament, sempre i quan puguin acreditar que han viscut tres anys al país. La segona es realitza a través del procés de reagrupament si justifiquen que porten un mínim de dos anys al país, que conviuen amb els seus pares, i que aquests gaudeixen de residència legal, d'habitatge i d'ingressos.

El nou reglament incorpora canvis pel que fa al procés de **reagrupament familiar**. El reagrupant per exercir el dret a viure en família ha de ser resident legal (abans es demanava acreditar una autorització de residència renovada. Ara s'ha suprimit aquest requisit, el que permet reduir el període d'espera). Es pot reagrupar el cònjuge, els fills menors de 18 anys o incapacitats i ascendents a càrrec. Com a requisits de la persona que vol reagrupar, a part de la residència legal, s'exigeix acreditació de treball i recursos econòmics, cobertura sanitària, declaració jurada del reagrupant que no resideix a Espanya amb un altre cònjuge i acreditació de disponibilitat d'habitatge suficient pel reagrupament de la seva família. L'ajuntament del municipi han d'emetre aquest informe.

Pel que fa a la incidència del reagrupament familiar a Sabadell s'observa un increment considerable de les sol·licituds de reagrupament en els darrers cinc anys. L'SCAI va tramitar 50 sol·licituds l'any 2000, mentre que l'any 2003 en tramitava 260. L'any 2004 hi va haver una lleugera disminució -192 sol·licituds-. Fins al setembre del 2005 s'havien tramitat 123 sol·licituds de reagrupament, pel que sembla que es manté el mateix nombre de sol·licituds que l'any anterior. Respecte als certificats d'habitatge per reagrupament expedits l'any 2005 per l'Ajuntament de Sabadell cal destacar que han estat positius en un 90% dels casos.

Les persones que arriben per la via del reagrupament familiar tenen un permís de residència, però no de treball. Aquelles persones que porten menys d'un any al país poden accedir a una autorització de treball, que és diferent al permís de treball, ja que és una resolució molt concreta que permet únicament treballar en una feina específica en una empresa determinada. A partir de l'any de residència legal a Espanya és possible canviar la targeta de residència per un permís de treball, en cas de tenir un oferta de treball, sense necessitat de tramitar el permís des del país d'origen, ja que se'ls considera residents legals. En cas de no tenir cap oferta laboral no es permet accedir al permís de treball fins al cap de cinc anys, ja que un cop complerts els cinc anys de residència legal la persona pot accedir al permís permanent que permet treballar sense cap permís addicional.

Un darrer aspecte a tenir en compte és l'estabilitat del **resident regular**, que ve determinada pels mecanismes de renovació dels permisos. La nova regulació reglamentària manté la pràctica anterior d'exigència i control, a efectes de renovació, de l'estabilitat del treball desenvolupat durant la vigència de l'autorització que es pretén renovar. Això provoca un gran nombre de casos d'irregularitat sobrevinguda, que difícilment es traduiran en una expulsió i per tant, eleven el grau d'irregularitat arrelada existent (Roig, 2004).

Segons l'SCAI, a diferència de l'any 2004, en què hi varen haver moltes denegacions de renovació de permís de treball presentades per immigrants de Sabadell, durant el 2005 no ha estat així. El

que sí es mantenen són les llargues esperes burocràtiques per a la renovació dels permisos i pel reagrupament familiar.

2.2.5. Conclusions

Disposar de **permís de residència i treball** és un aspecte clau en la vida de les persones immigrants, que condiciona la resta d'àmbits socials: treball, educació, habitatge, participació social i política. Per tant, no disposar de permís de residència i treball situa a les persones immigrants en una situació d'**inferioritat de drets** que sovint es tradueix en problemes per adquirir un habitatge, per trobar feina o per formar-se. De fet, una de les preocupacions principals de la població immigrant, tal com detecten diverses entitats socials que treballen amb la immigració a Sabadell, és la situació legal, lligada a la possibilitat de trobar feina.

El nou reglament de la Llei d'Estrangeria, que va entrar en vigor el 7 de febrer del 2005, ha permès regularitzar la situació de moltes persones immigrants, tot i que d'altres no han pogut acollir-se al procés, o bé, han rebut una resolució negativa. Aquestes persones constitueixen a Sabadell un grup de volum considerable, com han detectat entitats socials que treballen amb la immigració com ara Drapaires d'Emaús⁷, Càritas i l'SCAI.

Actualment hi ha una sèrie de problemes que dificulten la regularització de les persones immigrants: hi ha una manca de vies per articular el trànsit de la situació irregular a la regular, els mecanismes de renovacions de permisos poden donar lloc a una recaiguda en la situació d'il·legalitat i les llargues esperes burocràtiques dificulten el procés. Tot això evidencia que la **manca d'una situació legal regularitzada** és un problema que afecta -i seguirà afectant- a un **grup important de les persones immigrants a Sabadell** i que cal tenir en compte a l'hora d'abordar els diferents àmbits que componen el present estudi.

⁷ Entitat formada per persones que viuen en comunitat que gestiona actualment un projecte d'acollida residencial per a persones immigrants (veure capítol 5).

Finalment, cal tenir present que per tal d'accedir a una plena integració social, és imprescindible poder tenir i exercir el **dret a vot**. Sense aquest dret polític fonamental, la integració i la ciutadania per a les persones immigrants no és completa.

2.3. Les polítiques d'integració

2.3.1. Polítiques migratòries als països de l'OCDE

Les polítiques d'immigració als països de l'OCDE s'han regit des dels darrers dos o tres anys per unes pautes comunes. En primer lloc, ha augmentat el **control dels fluxos migratoris**: s'han produït un enduriment de les legislacions d'entrada i estança de les persones immigrants; s'han generat mecanismes més eficients i ràpids per resoldre les sol·licituds d'asil, a més de condicions per a la sol·licitud més estrictes i un increment de les sancions per als qui han rebut una denegació i no marxen del país; i ha crescut la cooperació internacional per combatre la immigració il·legal, així com les penalitzacions per a les persones immigrants sense autorització de residència. Per exemple, a Espanya han crescut les deportacions de persones "*sense papers*" des de l'any 2003, després d'un augment del pressupost amb aquesta finalitat. Paral·lelament, a Espanya i altres països del sud d'Europa s'han dut a terme regularitzacions massives, tot i que amb resultats incerts en la continuïtat dels permisos.

En segon lloc, les polítiques migratòries s'han centrat en la **immigració laboral**, facilitant l'entrada de treballadors/res altament qualificats/des i treballadors/res temporals per fer front a demandes de mà d'obra estacional. També s'han incrementat les mesures dirigides a atraure estudiants estrangers.

En darrer lloc, cada cop s'ha fet més palesa la necessitat de promoure iniciatives per **integrar les persones immigrants** a la societat i millorar el seu accés al mercat laboral. Bàsicament aquest tipus de polítiques inclouen cursos dels idiomes oficials i també de la cultura del país de

destí; polítiques en l'àmbit sanitari i d'habitatge. Pel que fa a la integració al mercat laboral, les principals polítiques són programes formatius i reconeixement de les qualificacions d'origen. En alguns països la naturalització és vista també com una política d'integració, en tant que suposa l'equiparació de drets necessària per assegurar el procés d'integració.

Les polítiques d'integració són d'aparició recent i reben menor atenció que les mesures per controlar els fluxos migratoris o satisfer les necessitats del mercat laboral dels països receptors d'immigració. En general, la política de control de la immigració es presenta com un requisit previ per a la integració i s'han dedicat més esforços al control que a la integració. No obstant, les restriccions als fluxos migratoris no han suposat una garantia per a la integració social de les persones que residien legalment. Contràriament, les restriccions en la regularització incrementen el gruix de persones "sense papers", esdevenint la irregularitat el principal obstacle per a la integració social.

2.3.2. El concepte d'integració

El concepte d'integració està sotmès a un continu debat i pot adoptar diferents significats. Per una banda, es pot entendre des de la vessant culturalista, com a adaptació als hàbits, als costums i a les pautes culturals de la societat receptora.

No obstant, des d'aquí abordarem la concepció que posa èmfasi en el terreny dels drets i la seva equiparació. La integració ciutadana seria el "*proceso de equiparación de derechos, de forma legal y efectiva, de las personas inmigradas con el resto de la población, así como el acceso, en condiciones de igualdad de oportunidades y de trato, a todos los bienes, servicios y cauces de participación que ofrece la sociedad*" (Pajares, 2005: 99). Per tant, l'equiparació de drets crea les condicions legals per a la integració, però aquesta no s'assoleix fins que la persona immigrada participa plenament en la vida econòmica, social, laboral i cultural en el país de destí.

Per aconseguir la integració del col·lectiu immigrant cal que es doni una condició *sine qua non*: la **igualtat en els drets**, que es pot assolir des de la reforma de les lleis d'accés a la nacionalitat. No hi ha integració si no hi ha igualtat en els drets bàsics: igualtat en l'accés al treball, a la salut, a l'educació i a la cultura, a l'habitatge i a la participació social. No obstant, això és una condició necessària però no suficient: fan falta actuacions concretes, plans definits, dotacions pressupostàries i mecanismes d'avaluació, que no només es dirigeixin a la població immigrant, sinó també a la població autòctona per una convivència més plural.

Cal tenir en compte que el concepte d'integració és **bipolar**, és a dir, afecta tant a la població immigrant com a la població receptora. La societat receptora ha d'adaptar les seves estructures i acceptar els múltiples canvis que la immigració produeix a la societat.

L'èxit de la integració també està condicionat, i de manera decisiva, per les oportunitats de treball i per les expectatives de mobilitat social ascendent que l'estructura econòmica de la societat receptora ofereixi. La degradació i la precarització de l'ocupació, el treball submergit, i la disminució i el deteriorament de la qualitat dels serveis i les prestacions socials alimenten el creixement i la consolidació d'un sector condemnat a quedar tancat en el cercle de la pobresa i la marginació social. La dualització en curs de les nostres societats i l'eixamplament del quart món interior amenaça sèriament la dinàmica d'integració del col·lectiu immigrant, especialment el nouvingut. Així doncs, calen polítiques d'integració socioeconòmica específiques per a les persones immigrants; polítiques de millora de les condicions de vida en tots els aspectes: habitatge, treball, sanitat, ensenyament... Si no hi ha una reducció de les desigualtats socials i econòmiques no podem parlar d'intercanvis ni comunicació entre grups humans, de convivència ni interculturalitat.

2.3.4. Polítiques d'integració a Europa

L'aparició de polítiques públiques dirigides a afavorir la integració social de les persones immigrants varia en el temps i en els diferents països europeus.

Els països nòrdics són els que tenen una normativa més desenvolupada per afavorir la integració de les persones immigrants. Els aspectes que més importància prenen són l'aprenentatge de la llengua, l'orientació sobre l'entorn social i els programes de formació i orientació laboral.

A Suècia funciona l'Oficina Nacional d'Integració des de 1999. Aquesta oficina desenvolupa un programa de suport a les persones immigrants que acaben d'arribar al país. El programa té una durada de dos anys, durant els quals s'ofereixen cursos d'idiomes i formació ocupacional i es fa un seguiment individualitzat d'accés a l'ocupació. La realització dels cursos s'acompanya amb un subsidi mensual que és retirat si la persona abandona el curs. A Dinamarca, Finlàndia i Holanda hi ha lleis específiques per afavorir la integració social de les persones immigrants. A Dinamarca i Finlàndia es prioritza l'accés al treball amb mesures de formació ocupacional i d'aprenentatge de d'idioma. A Holanda, el programa d'integració inclou, a part de les classes de llengua holandesa i informació per a la inserció laboral, habitatge en casos de necessitat.

Gran Bretanya i Irlanda centren les seves polítiques d'integració en la població refugiada - programes d'inserció laboral-, mentre que les persones immigrants no en són destinatàries. Els i les sol·licitants d'asil es beneficien només dels programes d'habitatge.

En els altres països -inclòs Espanya- no hi ha lleis específiques d'integració, però les pròpies lleis d'estrangeria incorporen, en major o menor mesura, aspectes relacionats amb la integració social. En general, es tracta d'aspectes com l'accés a la residència permanent, el reagrupament

familiar o determinats drets socials com l'accés a l'atenció sanitària o a altres prestacions socials. També es dona molta importància a l'**orientació sobre el sistema legal**.

Cada vegada hi ha més països que plantegen la **integració com una obligació** de les persones immigrants, condicionant l'obtenció o renovació del permís de residència, o bé l'adquisició de la nacionalitat, a la superació dels cursos sobre l'idioma i la cultura, la política, la història o la societat del país receptor. Això s'ha incorporat en les últimes reformes legislatives d'Alemanya, Gran Bretanya, Holanda, Àustria i França. L'efecte pervers d'aquesta idea és la culpabilització de les persones immigrants de no haver-se integrat, quan moltes vegades els mecanismes per afavorir aquesta integració han estat insuficients. A més, cal tenir en compte que es posa l'èmfasi de la integració en aspectes més aviat culturals i no tant en la concepció d'igualtat de drets.

D'altra banda, diverses ciutats europees han desenvolupat importants programes d'integració. Aquestes **polítiques municipals d'integració** es concentren en concedir facilitats en l'accés a l'habitatge; desenvolupament de barris i zones urbanes desafavorides; discriminació positiva en l'accés al treball; lluita contra el fracàs escolar dels nens i nenes immigrants o fills i filles d'immigrants; orientació en temes legals i mediació de conflictes.

2.3.5. El paper de la Unió Europea en matèria d'integració de la població immigrant

A partir del Tractat d'Amsterdam va quedar establerta la competència comunitària en matèria d'immigració i asil. A les conclusions del Consell Europeu de Tampere, l'octubre de 1999, es van aprovar els elements per a una política comú de la Unió Europea en matèria d'asil i immigració. En primer lloc, s'establí la col·laboració amb els països d'origen de la immigració per tal de lluitar contra la pobresa i millorar la situació dels drets humans. En següent lloc s'afirmava la voluntat de crear un sistema europeu comú d'asil i, en tercer lloc es parlava de posar més èmfasi

en la política d'integració de les persones immigrants i en la concessió dels mateixos drets i deures que a les persones autòctones. El darrer punt es centrava en el control de les fronteres (Memòria 2000). Malgrat reconèixer la importància de la integració social del col·lectiu immigrant, l'apartat d'integració va rebre un escàs desenvolupament.

Algunes directrius de la Comissió Europea van diriges en relació a la integració de la població immigrant, com ara el dret al reagrupament familiar i l'estatut dels residents de llarga duració. No obstant, **no es pot parlar d'una política europea d'integració social de la població immigrant**, ja que només hi ha anunciats generals, amb un escàs desenvolupament i finançament d'actuacions concretes.

2.3.6. Polítiques d'integració a Espanya

Les condicions d'entrada i de residència de la població immigrant són de competència estatal, mentre que les polítiques d'integració són competència de totes les administracions públiques.

La primera llei d'estrangeria formulada a Espanya no contemplava la integració social de les persones immigrants. L'objectiu de la Llei Orgànica 7/1985 era reduir al mínim l'arribada de treballadors/es estrangers/es, admetre'ls per períodes curts i despreocupar-se dels aspectes d'integració. La llei suposava que quan acabava el contracte de treball l'immigrant havia de retornar al seu país i si no ho feia se l'expulsava. Aquesta llei no preveia una immigració estable i, per tant, no es contemplava ni el reagrupament familiar ni les polítiques socials diriges a persones immigrants.

Fins l'any 1993, la integració social no es reconeix com un objectiu explícit de la política d'immigració. Un any després s'aprova el **Pla Interministerial per a la Integració Social dels Immigrants**, tot i que és molt poc explícit en la definició de polítiques públiques d'integració (Laparra, 2003). A més, entén que només poden entrar a Espanya aquelles persones immigrants a

les que se'ls pugui garantir l'accés als drets socials i civils i això només és possible si s'integren al mercat laboral en condicions de regularitat. Per tant, es van prioritzar les tasques de control a l'entrada abans que les mesures d'integració.

En el pla legislatiu, la llei 4/2000 va ampliar els drets de les persones immigrants, que van ser parcialment retallats en les lleis 8/2000 i 14/2000, tot i que es van mantenir els drets a l'educació obligatòria, a l'assistència sanitària de tota la població immigrant, a la residència permanent per a les persones que hagin tingut residència temporal durant cinc anys i al reagrupament familiar. L'any 2000 s'elabora el **programa GRECO** (programa Global de Regulació i Coordinació de l'Estrangeria i la Immigració a Espanya) que pretén desenvolupar els aspectes de política d'integració. No obstant, es limita a mencionar drets formals, com el de l'assistència sanitària, l'educació, el reagrupament familiar i la llibertat religiosa, però no assenyala mesures concretes per assegurar la seva aplicació ni disposa d'una assignació pressupostària per dur-les a terme. De fet, no hi ha hagut a Espanya un pla per a la integració social de les persones immigrants. Només s'han fet alguns programes concrets i amb baix pressupost -els diners que s'han dedicat a la integració social de la població immigrant són menors que els dedicats al control fronterer de la immigració- (Pajares, 2005).

2.3.7. Polítiques d'integració a Catalunya

Catalunya va elaborar el **primer Pla per a la Integració Social de les Persones Immigrants** l'any 1993 que va durar fins el 2000. Per al **període 2001-2004** es va elaborar un nou pla. Es regia pels principis d'igualtat de drets i de normalització, és a dir, l'atenció a les persones immigrants s'havia de fer de forma prioritària des de les institucions, serveis i programes ja existents per al conjunt de la població. També es plantejava una defensa de la pluralitat cultural, en paral·lel a la defensa de la identitat nacional pròpia. El Pla apostava per la transversalitat i la

descentralització, és a dir, la implicació de diversos departaments de la Generalitat i d'altres institucions, especialment els ajuntaments i entitats socials.

El Pla no tenia un apartat específic en l'àmbit de la primera acollida, tot i que es preveien actuacions des del Departament de Benestar Social, sobretot en l'assessorament legal sobre reagrupament familiar, i el suport a sindicats i entitats socials perquè mantinguessin oficines d'atenció a persones immigrants. L'ensenyament del català i del castellà per a persones immigrants que acaben d'arribar s'oferia des dels Centres de Formació de persones Adultes. No es feia cap al·lusió a l'allotjament temporal d'emergència, tot i que posteriorment es van crear algunes places d'acollida en col·laboració amb organitzacions socials.

Respecte a l'habitatge, el Pla plantejava actuacions per ampliar el mercat de lloguer, a través de subvencions a la rehabilitació i desgravacions fiscals en el cas que un pis buit es posés en lloguer. Es tractava de mesures dirigides a tota la població, que no abordaven la discriminació que pateixen les persones immigrants en l'accés a l'habitatge de lloguer.

La inserció laboral es centrava en el terreny de la formació ocupacional: cursos específics, accés a les escoles taller, etc.

En relació a les actuacions en l'àmbit sanitari, destaquen el lliurament de la targeta sanitària a les persones immigrants en situació irregular i la formació dels professionals de la sanitat. També es van posar mediadors/es culturals en hospitals i centres de salut i un servei de traducció telefònica per a l'ús de professionals que atenen immigrants. Un dels aspectes a destacar del Pla és l'impuls a la mediació intercultural.

En l'àmbit educatiu es desenvolupaven poques actuacions: fulletons d'informació sobre el sistema escolar, elaboració de materials sobre educació intercultural i realització de cursos sobre llengua àrab.

Finalment, cal tenir en compte que no considera la vessant bipolar de la integració i, per tant, no es recullen mesures dirigides a la població autòctona.

2.3.8. Polítiques d'integració a Sabadell

Les polítiques d'integració de l'administració local són de gran importància, ja que és l'administració més propera a les persones. Els ajuntaments són els que més destaquen en el desenvolupament de polítiques d'integració social de les persones immigrants. Des de mitjans dels anys 90 alguns ajuntaments a Espanya van començar a fer polítiques socials per a la integració degut al poc impuls d'aquestes polítiques per part de l'Estat i les Comunitats Autònomes. A partir de l'any 2000, s'han generalitzat aquestes actuacions entre els ajuntaments.

En aquesta línia, la Regidoria de Cooperació i de Convivència Intercultural de l'Ajuntament de Sabadell va elaborar un **Pla Director per a la Convivència Intercultural** que ha de ser l'eina de treball pel període emmarcat entre els anys 2003-2007. La voluntat d'aquest pla director, a part d'atendre la població nouvinguda a la ciutat, és seguir un model d'intervenció caracteritzat per sis punts bàsics: el consens polític i social en les polítiques i les accions; la cooperació administrativa; la integració i la cohesió social; el dinamisme per assimilar i gestionar canvis socials ràpids; la participació; el treball en xarxa i la normalització a l'accés dels recursos comunitaris evitant la segregació i l'estigmatització d'aquesta població.

Tenint en compte aquestes bases, les principals línies d'actuació del Programa de Convivència Intercultural de l'Ajuntament de Sabadell són les següents:

- millorar el coneixement de l'impacte de la immigració a la ciutat de Sabadell
- concretar un Pla de Ciutat per a la Convivència
- establir de relacions amb altres agents i institucions públiques

-
- implicar els mitjans de comunicació locals i comarcals en el desenvolupament d'accions de cooperació, solidaritat i convivència
 - incidir en l'àmbit social amb la finalitat d'incorporar canvis culturals, nous coneixements, missatges i valors que afavoreixin la convivència entre col·lectius.
 - afavorir i potenciar la creació de noves entitats i associacions de ciutadans/es nouvinguts/des
 - afavorir la participació de la ciutadania en el procés d'incorporació social de les persones immigrants que arriben a Sabadell.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1. Objectius

Aquest diagnòstic pretén recollir, analitzar i interpretar dades actualitzades sobre diferents aspectes claus que afecten a la situació de les persones immigrants a Sabadell. La finalitat és no només aportar coneixement científic, sinó també facilitar espais per a la divulgació i la reflexió col·lectiva de les conclusions i propostes que s'hi relacionen.

Per tant, els objectius concrets són:

- a. **Recollir i interpretar la informació** referida a la immigració a Sabadell.
- b. Elaborar documents per a la seva **difusió i discussió conjunta**.
- c. **Treballar conjuntament** amb les entitats implicades.

Aquesta aproximació i recollida d'informació es focalitza en les següents temàtiques, les quals s'aborden des d'una perspectiva sectorial i també, en un nivell més interpretatiu de la informació, es plantejarà un tractament integral d'aquestes.

3.2. Perspectiva metodològica

La complexitat del fenomen de la immigració fa imprescindible un abordatge metodològic ampli, atenent a la complementarietat de perspectives de recerca.

Des d'una perspectiva **quantitativa** es pretén plasmar l'abast general del fenomen i algunes característiques de la seva situació. Suposa una part més descriptiva i analítica de dades objectivables, o mesurables, que reben tractament estadístic. En aquest nivell les dades de treball són secundàries i la font d'informació majoritària és la de l'àmbit local.

La vessant **qualitativa** pren un paper important per contrastar i complementar les dades anteriors. A través de diverses tècniques i instruments dissenyats específicament per a la diagnosi, es recull informació relativa a experiències i discursos dels i les protagonistes: persones immigrants i immigrades, persones autòctones, entitats i serveis públics que atenen d'una o altra manera la immigració. Aquest tipus d'informació és especialment rellevant si tenim en compte la situació d'irregularitat d'una part del col·lectiu immigrant.

Finalment, i d'acord amb els objectius i la pròpia idiosincràsia de l'estudi, el plantejament **participatiu** de la diagnosi permet una interpretació compartida de la informació per a la construcció col·lectiva del coneixement del tema.

3.3. Tècniques i instruments

La part **quantitativa** s'ha basat en la recerca i l'anàlisi estadística de la situació de la immigració a Sabadell. Per extreure aquesta informació hem utilitzat diferents fonts. Destaquem el suport de la Regidoria de Convivència de l'Ajuntament de Sabadell que ens ha proporcionat les dades del Padró Municipal; de la Regidoria d'Educació que ens ha facilitat les dades sobre la matriculació de l'alumnat immigrant i autòcton; del Servei Municipal de Promoció Econòmica (Vapor Llonch) que ens ha facilitat la Memòria de l'any 2004; del Centre d'Atenció a la Dona que ens ha permès l'accés a les dades de les seves usuàries; d'Habitatges Municipals de Sabadell (Vimusa), que ens ha proporcionat informació sobre adjudicacions d'habitatge públic, i de la Regidoria de Comerç i Turisme, que ens ha facilitat les dades sobre comerços regentats per immigrants.

D'altra banda, a través de la xarxa, i concretament del Departament de Treball i Indústria de la Generalitat, hem obtingut dades sobre la contractació laboral d'immigrants a la ciutat per tal de complementar la informació referida al món laboral. També hem contrastat la informació amb fonts com l'Institut Nacional de Estadística (INE) i l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT).

Tot i la col·laboració i participació de l'Ajuntament de Sabadell en la tramesa de dades, cal dir que aquest ha estat un estudi independent de l'administració local a tots nivells, des de la infraestructura, els recursos econòmics, el nivell administratiu o el suport tècnic.

Fonamentalment la part quantitativa de l'estudi s'ha fet, a partir de l'anàlisi documental. També a través d'aquest s'ha treballat l'aproximació teòrica al fenomen migratori així com el coneixement d'altres experiències vinculades.

Pel que fa a la informació de caire més **qualitativa**, s'han emprat les tècniques de grup de discussió i d'entrevista individual en profunditat semidirigida.

3.3.1. Els grups de discussió⁸

Per una banda, s'han organitzat **grups de discussió temàtics** sobre l'educació, el treball i la sanitat. En aquestes sessions s'ha convidat a persones rellevants de cada àmbit, entre elles professionals del sector i tècnics municipals, i sobretot, hem comptat amb la presència de persones immigrades, ja siguin persones vinculades a les associacions locals d'immigrants o bé persones no associades. Per altra banda, també s'han convocat **grups de discussió transversals**, formats per **immigrants i persones autòctones**, on s'han tractat diversos temes de forma transversal (educació, treball, sanitat, regularització, habitatge, participació i convivència). Un d'aquests grups està format exclusivament per **dones** per tal de captar la perspectiva de gènere.

L'estructura dels grups de discussió s'ha dividit en tres blocs amb l'objectiu de copsar tant la **situació actual**, com els **problemes i reptes** i finalment, les **propostes i línies de treball**. De tota manera, degut a que la situació actual és en sí mateixa problemàtica, sovint la frontera entre la situació actual i els problemes s'ha diluït en el guió i en la conversa. El mateix succeeix amb els reptes i les propostes. Tot i així, ens sembla útil distingir aquests tres blocs de cara al posterior anàlisi.

A nivell general el criteri de selecció de les persones convidades ha estat la representativitat i significativitat de la persona d'acord al col·lectiu professional o immigrant al que pertany. A la taula de síntesi d'aquest apartat es recullen les persones, les entitats o col·lectius convocades a cadascun d'ells.

⁸ Veure guions i material aportat a l'Annex.

3.3.2. Les entrevistes⁹

Les entrevistes tenen dos objectius. El primer, aprofundir en el coneixement de l'actuació de les entitats més rellevants a la ciutat que s'ocupen del fet migratori. El segon objectiu és complementar i enriquir alguns aspectes dels grups de discussió que *a posteriori* s'han considerat necessaris.

3.3.3. Les fitxes per a entitats i serveis públics¹⁰

Una altra eina utilitzada en el Diagnòstic per recollir informació de les entitats i dels serveis públics relacionats amb el col·lectiu immigrant és una fitxa que s'ha proporcionat a les entitats per tal que especifiquin la seves característiques com a entitat i la seva relació amb el col·lectiu immigrant a la ciutat. Amb aquesta eina hem volgut obtenir una informació útil i resumida dels **aspectes més descriptius de les entitats**, com ara la ubicació de la seu social, el nombre de socis, voluntaris i usuaris, les activitats, etc... Però també pretenem recollir una informació més exhaustiva referida als **objectius de l'entitat**, i **els problemes i reptes que ha d'afrontar Sabadell i l'entitat** en concret per a la millora de les condicions de vida de la població **nouvinguda** així com per afavorir i potenciar la convivència i l'enriquiment mutu entre la població immigrant i la població autòctona.

Com a principal eina metodològica de la perspectiva **participativa**, en la què no només s'aporta informació sinó que a partir d'aquesta es reorienta el propi desenvolupament de la diagnosi, hem comptat amb una Comissió de Seguiment.

⁹ Veure guió a l'Annex.

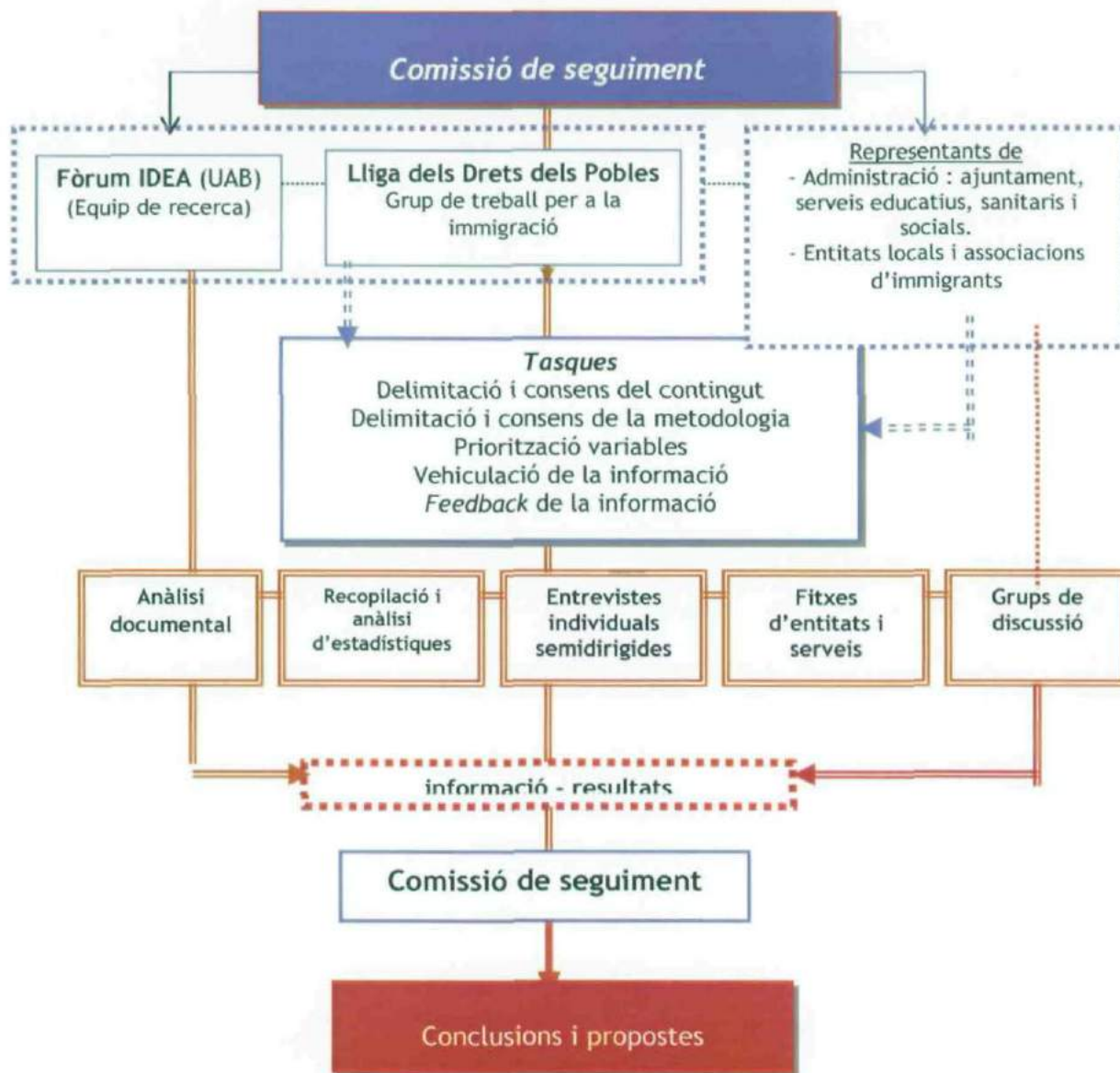
¹⁰ Veure models de les fitxes a l'Annex metodològic.

3.3.4. La Comissió de Seguiment

Des d'un primer moment es crea una **Comissió de Seguiment** per tal d'afavorir la participació de persones vinculades a la immigració a la ciutat en el procés d'elaboració del Diagnòstic. Aquesta Comissió té com a objectiu l'assessorament i la transmissió d'informació mútua. Per tant, és una bona eina per al grup de treball ja que ens ha permès orientar i avaluar la nostra feina periòdicament. La importància d'aquesta Comissió de Seguiment rau en la seva composició, ja que la nostra voluntat ha estat formar un grup on hi siguin representats tots els col·lectius que treballen amb la immigració a la ciutat. Per aquest motiu, la Comissió de Seguiment està formada per representants de:

- **Entitats locals:** *Lliga dels Drets dels Pobles, SCAI, Càritas, Drapaires d'Emaús i Federació d'Associacions de Veïns de Sabadell*
- **Associacions d'immigrants:** *Assoc. Oriente Boliviano, Assoc. Mali, Assoc. Africana, Assoc. Guinea Conakry, Assoc. Al-Tanuir, Assoc. Ar-Rissalah, Assoc. Cultural Anasiha, Assoc. Uruguayos en Cataluña, Instituto de Integración y desarrollo por Perú, Assoc. Kandeema, Assoc. de ciutadans de Costa d'Ivori de Catalunya, Assoc. WAFAE*
- **Àmbit sanitari:** *CAP Sant Oleguer, CAP Ca n'Oriac*
- **Àmbit laboral:** *CC.OO, UGT, CGT*
- **Àmbit educatiu:** *CEIP La Floresta, IES Jonqueres*
- **Ajuntament de Sabadell:** *Regidoria de Convivència*

El procés d'aplicació metodològica de la diagnosi es recull a la gràfica següent.

L'aplicació de la metodologia d'aquesta diagnosi, a través de les tècniques, amb els seus objectius/variables i informadors, queda palesa a la següent taula.

Metodologia	Tècnica	Objectius/variables	Informadors/ Fonts
Quantitativa	Anàlisi estadística	Incidència quantitativa de la immigració i evolució recent	Padró Municipal Anuari estadístic de l'Ajuntament de Sabadell
		Trets demogràfics de la població immigrant	Padró Municipal Anuari estadístic de l'Ajuntament de Sabadell
		Segregació residencial	Padró Municipal
		Inserció laboral de la població immigrada	Estadístiques Públiques Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya Memòria de Vapor Llong
		Accés a l'habitatge municipal	Habitatges municipals de Sabadell (Vimusa)
		Distribució de l'alumnat estranger	Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Sabadell
		Utilització de serveis municipals	Memòria Vapor Llong Dades del Centre d'Atenció a la Dona Regidoria de Convivència de l'Ajuntament de Sabadell

Metodologia	Tècnica		Objectiu /variable	Informadors/ Fonts
Qualitativa	Grup de Discussió	Educació	Situació actual Problemes Reptes i propostes	Escola Bressol CEIP IES Escola d'Adults PAS Tècnica d'educació
		Treball	Situació actual Problemes Reptes i propostes	Sindicats Patronal Servei d'ocupació de l'Ajuntament de Sabadell Immigrants SCAI
		Sanitat	Situació actual Problemes Reptes i propostes	CAPs Hospital Taulí Immigrants Regidoria de Salut Regidoria de Serveis Socials
		Gènere	Situacions de discriminació per gènere i origen Reptes i propostes	Associacions de dones de Sabadell Dones immigrants i autòctones Càritas Servei d'Atenció a la Dona
		Transversal	Situacions de discriminació per origen Reptes i propostes	Associacions d'immigrants Homes i dones immigrants de diferents orígens i períodes d'estança a la ciutat

		Percepció de la immigració	Situació actual i problemes Propostes i línies de treball	Associacions de veïns i veïnes
	Entrevista	Entitats	Funcionament i activitats de l'entitat Problemes que detecta l'entitat en relació a la població immigrant Propostes	SCAI Càritas Drapaires d'Emaús
		Informadors clau	Aprofundir aspectes assenyalats als grups de discussió	Cambra de Comerç Assessor legal de SCAI
	Fitxa d'entitats		Elaboració d'un mapa d'entitats que es relacionen amb el col·lectiu immigrant. Elaboració d'un mapa de serveis públics on es poden acollir els immigrants.	Entitats locals: Lliga dels Drets dels Pobles, SCAI, Càritas i Drapaires d'Emaús, Federació d'Associacions de Veïns de Sabadell Associacions d'immigrants: Assoc. Mali, Assoc. Africana, Assoc. Guínea Conakry, Assoc. Al-Tanuir, Assoc. Ar-Rissalah, Assoc. Cultural Anasiha, Assoc. Uruguayos en Catalunya, Instituto de Integración y desarrollo por Perú, Assoc. Kandeema, Assoc. de ciutadans de Costa d'Ivori de Catalunya. Assoc. WAFAE Àmbit sanitari: CAP Sant Oleguer, CAP Ca n'Oriac, CAP La Serra. Àmbit laboral: CC.OO., UGT, CGT, Gremi de Fabricants, Centre Metal·lúrgic. Àmbit educatiu: CEIP La Floresta, IES Jonqueras, CFA Concòrdia, CEIP Sallarès i Pla, CEIP Agnès Armengol, IES Les Termes, IES Ribot i Serra.

Tècnica participativa	Comissió de Seguiment	Interpretació de la informació Orientació de la recerca Valoració de l'estudi i transferència a les pròpies entitats	Entitats locals: Lliga dels Drets dels Pobles, SCAI, Càritas i Drapaires d'Emaús, Federació d'Associacions de Veïns de Sabadell Associacions d'immigrants: Assoc. Oriente Boliviano, Assoc. Mali, Assoc. Africana, Assoc. Guinea Conakry, Assoc. Al-Tanuir, Assoc. Ar-Rissalah, Assoc. Cultural Anasiha, Assoc. Uruguayos en Catalunya, Instituto de Integración y desarrollo por Perú, Assoc. Kandeema, Assoc. de ciutadans de Costa d'Ivori de Catalunya. Àmbit sanitari: CAP Sant Oleguer, CAP Ca n'Oriac Àmbit laboral: CC.OO., UGT, CGT Àmbit educatiu: CEIP La Floresta, IES Jonqueras, CFA Concòrida Ajuntament de Sabadell: Regidoria de Convivència
-----------------------	-----------------------	---	--

4. DESCRIPCIÓ, ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DE LES DADES

L'objectiu d'aquest apartat és oferir una aproximació estadística a les característiques demogràfiques i socials de la població estrangera a Sabadell i una anàlisi de les condicions de vida de la població immigrant a la ciutat.

A l'hora d'analitzar el fenomen de la immigració només es pot fer a partir de fonts estadístiques que es centren en la categoria d'estranger, la qual és una categoria jurídica -*persones residents al territori espanyol sense nacionalitat espanyola*-, que no coincideix amb la categoria social d'immigrant. El concepte d'immigrant fa referència a les *persones que s'han hagut de desplaçar de forma temporal o estable per viure en un altre país*¹¹.

Les dades estadístiques ofereixen una primera aproximació a la realitat de la població estrangera a Sabadell. No obstant, hi ha una important manca de dades en determinats aspectes, ja sigui perquè no existeixen o perquè no hi hem tingut accés. Així mateix, degut a que una part important de la població estrangera no té una autorització de residència, les persones anomenades "*sense papers*", no queden comptabilitzades en algunes de les dades que utilitzem. Per tal de copsar les condicions de vida de la població immigrant, l'anàlisi estadística es complementa amb una anàlisi qualitativa, que permet aprofundir en les línies ja esbossades i descobrir-ne de noves.

L'apartat es divideix en diferents blocs temàtics que aborden diferents aspectes rellevants que intervenen en la definició de les condicions de vida de la població immigrant. Cada bloc es subdivideix en tres parts: la primera fa un recull de les dades estadístiques disponibles en relació a la temàtica i la segona recull les aportacions fetes pels agents socials consultats vinculats al

¹¹ D'ara en endavant utilitzem el concepte d'estranger quan la informació prové de dades estadístiques, recollides a partir de la categoria d'estranger, i utilitzem el concepte immigrant quan la informació prové de fonts qualitatives.

tema. Finalment, la tercera part pretén ser una síntesi valorativa de les dues primeres parts, posant en relació la informació que aporten les dades estadístiques amb la que proporcionen els agents socials, per tal d'ampliar al màxim la informació aportada i copsar possibles coincidències o discrepàncies.

Bloc-1/ La població estrangera a Sabadell

Les dades que s'han utilitzat per aproximar-nos a les característiques demogràfiques de la població estrangera de Sabadell provenen del Padró Municipal de l'Ajuntament de Sabadell. Les dades del Padró Municipal són l'eina més eficaç a l'hora d'aproximar-se al conjunt de població estrangera resident a Sabadell, ja que totes les persones de nacionalitat estrangera, amb independència de la seva situació legal, poden empadronar-se, i generalment ho fan a fi i efecte d'acollir-se a prestacions socials universals, com són la sanitat o els serveis socials.

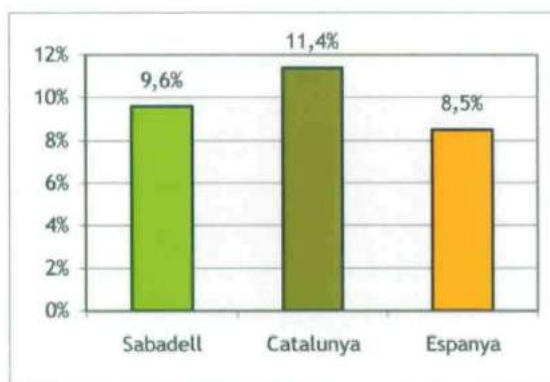
Anàlisi estadística

1.1. Volum de la població estrangera a Sabadell

Actualment hi ha **19.284 persones estrangeres a Sabadell**, el que suposa un **9,6%** de la població de la ciutat¹². La població estrangera no comunitària suposa el **8,9%** de la població resident a la ciutat.

El percentatge de població estrangera a Sabadell és elevat si el comparem amb el percentatge de població estrangera al conjunt d'Espanya -un 8,5%-. No obstant, és encara baix si el comparem amb la mitjana de Catalunya -un 11,4%-; el percentatge de persones estrangeres a Sabadell es troba gairebé dos punts per sota del de Catalunya (*Gràfica 2*).

¹² Dades del 31 d'octubre del 2005.

El percentatge de població estrangera a Sabadell es troba **2 punts** per sota del de Catalunya

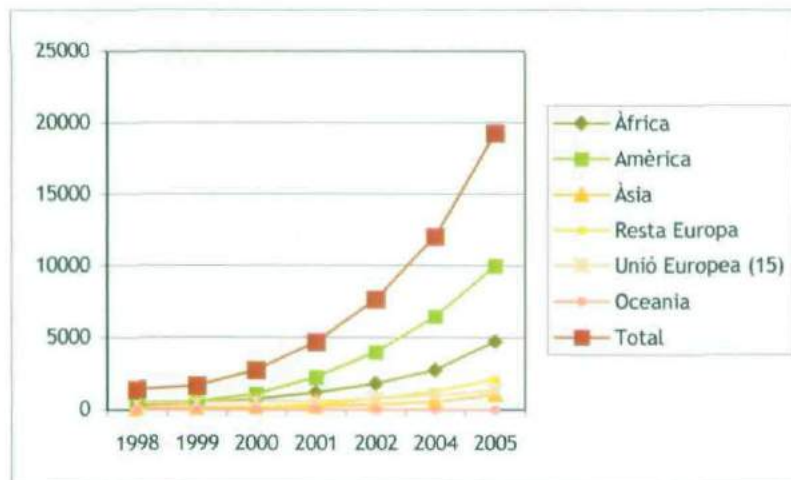
Gràfica 2. Comparació dels percentatges de població estrangera a Sabadell, a Catalunya i a Espanya.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística, gener de 2005 i del Padró Municipal de Sabadell a 31 d'octubre de 2005.

1.2. Evolució de la població estrangera a Sabadell

Fins l'any 2000 hi havia poca població estrangera a Sabadell. Actualment la situació ha canviat, essent els anys 2000 i 2001 el punt d'inflexió.

A partir de l'any **2001** s'inicia un **creixement exponencial** de la població estrangera a Sabadell, passant d'un 2,5% al 2001 al 9,6% actual (*veure Taula 1 a l'Annex*). Per grans grups continentals, són les persones procedents d'Amèrica, seguides de les africanes, les que més han augmentat en els darrers anys (*Gràfica 3*).

Des de l'any
2001 s'ha
accelerat
l'arribada de
població
estrangera a
Sabadell

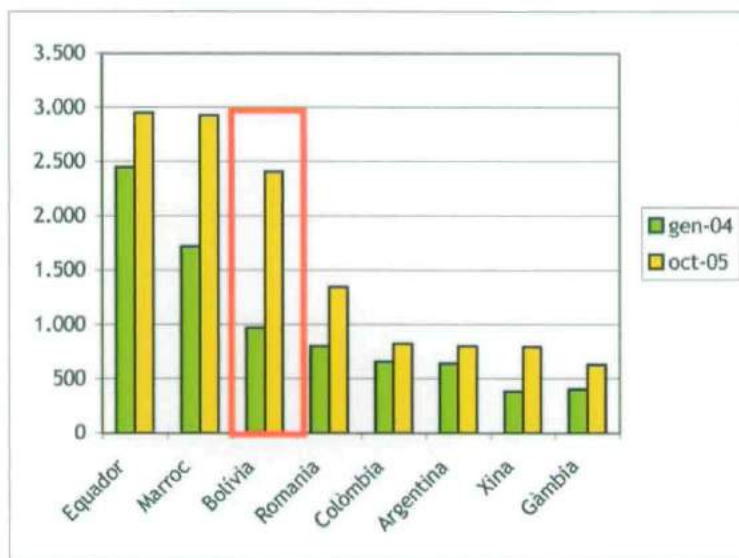
De l'any 2000 al
2002 la població
estrangera es va
multiplicar per **3**
i del 2000 al 2005
s'ha multiplicat
per **7**

Gràfica 3. Evolució de la població estrangera per origen geogràfic, 1998-2005.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Padró Municipal i dels Anuaris Estadístics de l'Ajuntament de Sabadell 2004 i 2005.

Des del gener del 2004 a l'octubre del 2005, el col·lectiu de persones estrangeres que més ha crescut és el de Bolívia, el qual s'ha més que duplicat. També el grup de marroquins ha experimentat un creixement important, -del 41%-, de manera que actualment es situa al mateix nivell que el d'equatorians, el qual ha crescut en molt menor mesura (veure Taula 2 a l'Annex).

Els col·lectius xinès i romanès, malgrat representar un percentatge baix entre el conjunt de població estrangera, han experimentat un creixement important en els darrers temps; de gener de 2004 a octubre de 2005, el grup de xinesos s'ha duplicat i el de romanesos ha crescut en un 40% (Gràfica 4).

En el darrers 2 anys
s'ha duplicat la
població que prové
de Bolívia

Gràfica 4. Principals col·lectius d'estrangers presents a Sabadell als anys 2004 i 2005.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Padró Municipal de Sabadell a 31 d'octubre del 2005.

1.3. Origen de la població estrangera

La població estrangera a Sabadell és molt diversa en termes d'origen geogràfic; **hi trobem persones de 116 nacionalitats diferents**. La majoria de persones nouvingudes a Sabadell provenen, en primer lloc, de l'Amèrica del Sud i, en segon lloc, de l'Àfrica del Nord i Occidental; una de cada dues persones estrangeres prové d'Amèrica del Sud i una de cada quatre de l'Àfrica del Nord i occidental (Gràfica 5).